

# Skriving i yrkesfaglærerutdanningen

Resultater fra en kvantitativ studie av yrkesfaglærerstudenters skriveerfaringer ved Høgskolen i Oslo og Akershus

Institutt for yrkesfaglærerutdanning, HiOA

Halvor Spetalen

Ellen Beate Hellne-Halvorsen

## Sammendrag

Våren 2016 ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant studenter som gjennomfører den treårige yrkesfaglærerutdanningen ved Høgskolen i Oslo og Akershus om deres erfaringer med skrijving i utdanningen. Spørreundersøkelsen ble gjennomført ved bruk av Questback som datainnsamlingsverktøy og SPSS som analyseverktøy. Spørreundersøkelsen ble sendt til 460 studenter og vi fikk inn 172 svar. Dette gir en svarprosent på 37,4. Det er videre gjennomført en univariat analyse av datamaterialet med vekt på fordeling og mål for sentraltendens. Resultatene presenteres i tabeller og diagrammer.

Resultatene av undersøkelsen gir et sammensatt bilde av studentenes skriveerfaringer, skrivearbeid og skrivekompetanse i bachelorutdanningen. Blant annet har studentene blandede erfaringer med skrijving fra tidligere utdanning, og ikke alle er like trykke på egne skriveferdigheter. Derimot mener studentene at egne skriveferdigheter utvikler seg positivt gjennom studietiden. Studentene uttrykker også at det er viktig å ha skrivekompetanse for deres senere arbeid som yrkesfaglærere, og opplever i tillegg at de er relativt trygge på at de kan legge til rette for elevers fagskriving.

Når det gjelder undervisning om skrijving og språklige tilbakemeldinger på studentenes fagtekster, viser resultatene at faglærere i hovedsak legger vekt på fagspesifikk skrivekompetanse og mindre vekt på generelle (generiske) skriveferdigheter. Resultatene viser videre at både undervisning om skrijving og tilbakemeldinger på studentenes fagtekster er hyppigst i begynnelsen av studietiden og reduseres i takt med at studentenes vurdering av egen skrivekompetanse øker.

## Innhold

Sammendrag .....	2
Introduksjon.....	4
Skrijving i yrkesfaglærerutdanningen .....	4
Metode.....	6
Resultater.....	7
Innledende beskrivelse av deltakerne i kartleggingen.....	7
Oppsummering .....	9
Forskningsspørsmål 1. Hva skriver studentene i yrkesfaglærerutdanningen? .....	10
Personlig skrijving .....	10
Fag- og yrkesrettet skrijving .....	10
Forskningsspørsmål 2. Hvilke skriveerfaringer har yrkesfaglærerstudentene fra tidligere utdanning? .....	11
Forskningsspørsmål 3. Hvilke skriveferdigheter blir undervist i yrkesfaglærerutdanningen? .....	12
Forskningsspørsmål 4. Hvilke språklige tilbakemelding er gitt av faglærere på studentenes fagtekster? .....	13
Forskningsspørsmål 5. Hvordan vurderer yrkesfaglærerstudentene yrkesrettet skrijving i yrkesfaglærerutdanningen? .....	15
Forskningsspørsmål 6. Hvordan vurderer yrkesfaglærerstudenter egen utvikling av skrivekompetanse gjennom yrkesfaglærerutdanningen?.....	16
Generelle skriveferdigheter .....	16
Faglige skriveferdigheter .....	17
Skrivetrygghet.....	19
Kommentarer til resultatene.....	20
Oppsummering og konklusjon .....	21
Litteraturliste .....	22

## Introduksjon

Bakgrunnen for undersøkelsen, som ligger til grunn for denne rapporten, er et ønske om mer kunnskap om hvordan skriving og arbeid med skriving gjennomføres i yrkesfaglærerutdanningene (YFL) ved HiOA, og hvordan studentene opplever kompetanse i yrkesrelevant skriving. Prosjektet er meldt og godkjent av NSD med nummer 48389.

Yrkesfaglærerutdanningen ved HiOA er en treårig bachelorutdanning som integrerer 120 studiepoeng yrkesfag med 60 studiepoeng profesjonsfag (pedagogikk og didaktikk). Yrkesfaglærerutdanningen ved HiOA er organisert i seksjoner tilpasset de yrkesfaglige utdanningsprogrammene i den videregående skolen.

### Skriving i yrkesfaglærerutdanningen

En vesentlig oppgave for utdanningsinstitusjonene, både grunnopplæringen (1-13) og høyere utdanning er å legge til rette for og å utvikle en basiskompetanse hos den enkelte elev og student for aktiv deltakelse i samfunn og arbeidsliv gjennom hele livet, på tvers av kontekster og framtidige arbeidsoppgaver.

Yrkesfaglærere i videregående skole og yrkesfaglærerutdannere på høyskolenivå har en særlig viktig oppgave i denne sammenheng på grunn av deres tette forbindelser med fagområder i arbeidslivet (Kunnskapsdepartementet, 2016). Slike perspektiver var sentrale da myndighetene innførte Kunnskapsløftet (LK06) i 2006, med integrerte grunnleggende ferdigheter i alle fag. Myndighetene understreket at *«alle lærere og instruktører har derfor ansvar for at elever og lærlinger utvikler de grunnleggende ferdighetene gjennom arbeidet med de ulike fagene»* (Kunnskapsdepartementet, 2004, s. 4). Dette aspektet ved opplæringen ble reflektert i rammeplanen for yrkesfaglærerutdanningen, der det blant annet heter om formålet for utdanningen at den skal *«forholde seg til gjeldende læreplanverk for grunnopplæringen»*, altså også de integrerte grunnleggende ferdigheter i alle fag, og videre at elever og lærlinger *«kan identifisere og arbeide systematisk med grunnleggende ferdigheter»* (Kunnskapsdepartementet, 2013 s. 1-2). Denne rapporten konsentrerer seg om én av de fem grunnleggende ferdighetene, nemlig skriving og skrivekompetanse til studenter ved yrkesfaglærerutdanningen. Disse studentene skal i nær framtid arbeide med elevers skriving i fag- og yrkesopplæringen i videregående skole og gjøre dem forberedt til å møte et stadig mer skriftbasert arbeidsliv som ferdig utdannede fagarbeidere.

Arbeid med skriving og utvikling av skriveferdigheter for studenter ved yrkesfaglærerutdanningen har på denne måten et dobbelt siktemål. De skal både utvikle egne skriveferdigheter for å mestre utdanningens krav til tekst- og oppgaveskriving, og de skal bli kompetente skrivere som ferdig utdannede yrkesfaglærere for å kunne gi elever en yrkesrelevant skriveopplæring.

Overordnede perspektiver for denne studien er hvordan skriveferdigheter forstås i den yrkesfaglige

konteksten, og hvilke språklige elementer som vektlegges i skrivearbeidet for å utvikle studentenes skrivekompetanse. Grovt sett kan disse sammenfattes i innenfor to skrivekompetanser. Den ene knyttes til faget som indikerer en fagspesifikk skrivekompetanse, betegnet som F-faktoren, den andre knyttes til mer generelle skriveferdigheter, betegnet som G-faktoren (Evensen, 2006; Hertzberg 2006; Smidt, 2008). Dette betyr for det første at skriving i fag, profesjoner eller yrker preges av sin spesifikke fagterminologi og tekstkultur, for det andre at språket og språkføringen preges av generelle skriveferdigheter som går på tvers av fag og som er viktige for all kommunikasjon.

De generelle eller generiske skriveferdighetene<sup>1</sup> betraktes som et vesentlig element i begrepet *literacy*. I norsk språkdrakt forstås literacy som tekstkyndighet; «*en kyndighet som gjør den enkelte i stand til å tolke og selv benytte en rekke semiotiske ressurser for å gjenskape og produsere tekster, slik at han eller hun kan leve og utvikle seg i et komplekst samfunn*» (Skjelbred & Veum, 2013, s. 19). Det er en sammenheng mellom å mestre et fag eller en yrkesoppgave og å forstå og uttrykke seg om og i faget. Alle yrker er i dag mer eller mindre skriftbaserte, og betinger bruk av tekster både produktivt og reseptiv. Anne-Marlin Karlsson snakker i denne sammenheng om «det nye tekstsamfunnet» (Karlsson, 2006). Det er med andre ord en grunnforutsetning at den enkelte arbeidstaker innehar tilstrekkelig tekstkyndighet for å kunne utføre arbeidsoppgaver i stadig endring. Dette er treffende beskrevet med følgende utsagn: «*...workers once needed literacy to be told what to do; now they need it to know what to do without being told*» (Goodwyn & Findlay, 2003, s. 25). I dette perspektivet er det av vesentlig betydning at yrkesfaglærerutdanningen, med sin tette forbindelse med arbeidslivet, vektlegger skriftkyndighet og skrivearbeid for framtidige yrkesfaglærere.

Formålet med denne undersøkelsen er å utvikle ny kunnskap om ulike aspekter ved *skriving* i yrkesfaglærerutdanningen. Disse aspektene ble konkretisert til seks forskningsspørsmål:

1. Hva skriver studentene i yrkesfaglærerutdanningen?
2. Hvilke skriveerfaringer har yrkesfaglærerstudentene fra tidligere utdanning?
3. Hvilke skriveferdigheter blir det undervist i?
4. Hvilke språklige tilbakemeldinger gir lærerutdannere på yrkesfaglærerstudentenes fagtekster?
5. Hvordan vurderer yrkesfaglærerstudentene relevansen av yrkesrettet skriving i yrkesfaglærerutdanningen?
6. Hvordan vurderer yrkesfaglærerstudenter sin egen utvikling av skrivekompetanse gjennom yrkesfaglærerutdanningen?

---

<sup>1</sup> Generiske ferdigheter eller *generic/transferable skills* i angloamerikansk terminologi, omfatter flere ulike ferdigheter, som ferdigheter i å samarbeide, kommunisere, være kreativ, tenke kritisk, evne til problemløsning, selvstendighet, beherske digitale verktøy og matematiske ferdigheter.

## Metode

Datamaterialet i denne rapporten er framskaffet gjennom en spørreundersøkelse der et strukturert spørreskjema ble sendt via Questback til alle studentene ved den treårige yrkesfaglærerutdanningen ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

Spørreskjemaet ble utviklet i løpet av mars måned 2016 og undersøkelsen ble gjennomført i ukene 17-19, 2016. Forskningsspørsmålene var grunnlaget for spørreskjemaets 23 spørsmål. Det ble benyttet både prekodete og enkelte åpne svaralternativer der studentene fikk muligheter til å utdype egne svar. For å ivareta respondentens konfidensialitet begrenset vi tilgangen til datamaterialet til kun forfatterne. Det ble ikke innhentet personidentifiserbare data.

Undersøkelsen ble sendt til 460 studenter og vi fikk inn 172 svar via Questback som er et nettbasert spørre- og rapporteringsverktøy. Dette gir en svarprosent på 37,4. Det er ikke gjennomført en formell bortfallsanalyse (Johannessen, Tuft & Christoffersen, 2016, s. 248). 3. klassestudentene har en noe lavere svarprosent enn 1. og 2. klassestudentene. Dette kan skyldes testtretthet sent i studietiden. Gjennom studieperioden har disse studentene svart på mange spørreundersøkelser og ser kanskje ikke nytten av å svare på vår undersøkelse om skriving i yrkesfaglærerutdanningen. Det er også en viss skjevfordeling av studenter fra instituttets sju yrkesfaglærerutdanninger. 32 % av deltakerne kommer for eksempel fra yrkesfaglærerutdanningen i restaurant- og matfag, mens bare drøyt 8 % kommer fra design og håndverk som har om lag like mange studenter. Yrkesfaglærerutdanningen i helse- og oppvekstfag er også noe underrepresentert. Det er vanskelig å si om dette har noen betydning for resultatet av undersøkelsen. Det bør derfor utøves en viss varsomhet med hensyn til å tolke resultatene som fullt ut representative i forhold til hele *populasjonen* yrkesfaglærerstudenter ved HiOA.

Datamaterialet er analysert i SPSS. Det er benyttet univariat analyse med vekt på frekvensfordeling og mål for sentralendens (gjennomsnitt) (Johannessen et al., 2016, s. 283). Resultatene presenteres i hovedsak i tabell- og diagramform.

## Resultater

I dette kapittelet vil vi først presentere data om de deltagende studentene og deretter resultater organisert på bakgrunn av forskningsspørsmålene.

I tabeller der dataene er i ordinal- eller forholdstallsnivå (Johannessen et al., 2016, s. 256), benytter vi fargekoder for å illustrere positiv retning. Rødt markerer laveste nivå, gult mellomnivå og grønt høyeste nivå.

### Innledende beskrivelse av deltakerne i kartleggingen

I denne første delen gis det en oversikt over deltakerne i undersøkelsen.

**Tabell 1. Oversikt over deltakernes alder**

Deltakernes alder	Antall	Prosent
21 -30 år	30	17,4
31 – 40 år	49	28,5
41 år eller eldre	93	54,1
<b>Totalt</b>	172	100,0

Tabell 1 viser at det blant de 172 deltagende studentene deltar det over tre ganger så mange studentene som er 41 år og eldre, enn det gjør blant dem som er 30 år eller yngre.

**Tabell 2. Oversikt over antall deltakere per studieprogram**

Deltakere per studieretning	Antall	Prosent
YFL Bygg- og anleggsteknikk	19	11,0
Design og håndverk	14	8,1
Elektrofag	20	11,6
Helse- og oppvekstfag	28	16,3
Restaurant- og matfag	55	32,0
Service og samferdsel	8	4,7
Teknikk og industriell produksjon	28	16,3
<b>Total</b>	172	100,0

Tabell 2 viser at det deltar studenter fra alle yrkesfaglærerutdanningene, men at fordelingen mellom utdanningene er relativt skjev. Flest deltakelse er det blant studenter fra restaurant- og matfag med 55 deltakere, mens det bare deltar 8 stykker fra yrkesfaglærerutdanningen i service og samferdsel. Studenter

fra de resterende yrkesfaglærerutdanningene er relativt likt representert med en overvekt fra helse og oppvekstfag.

**Tabell 3. Oversikt over antall deltakere per studieår**

Deltakere per studieår	Antall	Prosent
1. studieår	83	48,3
2. studieår	54	31,4
3. studieår	35	20,3
<b>Totalt</b>	<b>172</b>	<b>100,0</b>

Tabell 3 viser at fordelingen av deltakere er ujevnt fordelt mellom studieårene. Det er en tydelig trend at antall deltakere synker jo lengre ut i yrkesfaglærerutdanningen studentene har kommet. Det er over dobbelt så mange deltakere fra første studieår som det er fra det siste.

**Tabell 4. Oversikt over deltakernes videregående utdanning**

Deltakernes videregående utdanning	Antall	Prosent
Bestått yrkesfaglig utdanningsprogram med fag- og/eller svennebrev	109	63,4
Bestått studieforbereende utdanningsprogram	2	1,2
Bestått både yrkesfaglig- og generell studiekompetanse	61	35,5
<b>Totalt</b>	<b>172</b>	<b>100,0</b>

Tabell 4 viser hvilke videregående utdanning deltakerne har bestått før de begynner yrkesfaglærerutdanningen. Selv om over 35 % av studentene som deltar har både yrkesfaglig- og generell studiekompetanse, viser likevel oversikten at den vanligste videregående utdanningen for yrkesfaglærerstudentene er bestått yrkesfaglig utdanningsprogram.

**Tabell 5. Oversikt over hvor mange deltakere som har utdanning ut over videregående skole**

Deltakernes utdanning ut over videregående skole	Antall	Prosent
Har utdanning ut over videregående skole	64	37,6
Har <i>ikke</i> utdanning ut over videregående skole	108	62,4
<b>Totalt</b>	<b>172</b>	<b>100</b>

Tabell 5 viser at yrkesfaglærerstudentene har ulik utdanningsbakgrunn. Selv om over 37 % av studentene har utdanning ut over videregående skoles nivå er likevel hovedtrenden at yrkesfaglærerstudentene ikke har utdanning ut over videregående nivå før de begynner yrkesfaglærerutdanningen



Tabell 6. Oversikt over antall deltakere med- og uten utdanning ut over videregående skole fordelt på studieprogram.

Deltakernes utdanning fordelt på studieretning		Har <i>ikke</i> utdanning ut over videregående skole	Har utdanning ut over videregående skole	Totalt	
<b>Yrkesfaglærerutdanning</b>	<b>Bygg- og anleggsteknikk</b>	<b>Antall</b>	7	12	19
		<b>%</b>	36,8	63,2	100,0
	<b>Design og håndverk</b>	<b>Antall</b>	5	8	13
		<b>%</b>	38,5	61,5	100,0
	<b>Elektrofag</b>	<b>Antall</b>	13	7	20
		<b>%</b>	65,0	35,0	100,0
	<b>Helse- og oppvekstfag</b>	<b>Antall</b>	15	13	28
		<b>%</b>	53,6	46,4	100,0
	<b>Restaurant- og matfag</b>	<b>Antall</b>	42	12	54
		<b>%</b>	77,8	22,2	100,0
	<b>Service og samferdsel</b>	<b>Antall</b>	3	5	8
		<b>%</b>	37,5	62,5	100,0
	<b>Teknikk og industriell produksjon</b>	<b>Antall</b>	21	7	28
		<b>%</b>	75,0	25,0	100,0
<b>Total</b>	<b>Antall</b>	106	64	170	
	<b>%</b>	62,4	37,6	100,0	

Tabell 6 viser fordelingen mellom studentenes utdanningsnivå og hvilke yrkesfaglærerutdanning de gjennomfører. Selv om antall deltakere i hver yrkesfaglærerutdanning er forholdsvis lave viser oversikten likevel at det er relativt stor variasjon mellom studieretningene. Fra restaurant- og matfag der bare 22 % av studentene har utdanning ut over videregående skole til bygg- og anleggsteknikk der av 63 % av studentene har slik utdanning.

### Oppsummering

Selv om deltakerne i undersøkelsen bare representerer 37,4 % av alle studentene i yrkesfaglærerutdanningene, viser tabell 1-5 relativt at deltakerne i undersøkelsen varierer med hensyn til alder, studieprogram, studieår, videregående utdanning og om de har gjennomført utdanning ut over videregående skoles nivå før de begynner yrkesfaglærerutdanningen ved HiOA.

## Forskningsspørsmål 1. Hva skriver studentene i yrkesfaglærerutdanningen?

Resultatene knyttet til dette forskningsspørsmålet er delt mellom hva studentene skriver av personlige tekster og hva de skriver av fag- eller yrkestekster. Dette gir en oversikt over hva studentene skriver av tekster i en gjennomsnittlig uke.

### Personlig skriving

Spørreskjemaet splittet begrepet «personlige tekster» i fem ulike former og ba respondentene angi hvor ofte de skrev hver av disse tekstene i en gjennomsnittlig uke uansett tidsbruk.

Tabell 7. Oversikt over hvor ofte studentene skriver private tekster i løpet av en gjennomsnittlig uke

Teksttype	Gjennomsnitt antall ganger pr uke	Standard avvik
Personlige/ private brev	1,4	1,0
Epost (til familie, venner...)	3,3	2,4
I sosiale medier	4,6	2,8
Notater/ lister for deg selv	5,1	2,5
Personlige tekster til deg selv (dagbok el. l.)	2,4	2,0

Tabell 7 viser hvor ofte studentene angir at de skriver ulike personlige tekster i en gjennomsnittlig uke. Tabellen viser at studentene i hovedsak skriver tekster i sosiale medier og notater/lister for seg selv og relativt få personlige brev eller personlige tekster til seg selv. Et relativt høyt standard avvik samtidig indikerer at antall skrivehendelser i en gjennomsnittlig uke varierer en del blant studentene.

### Fag- og yrkesrettet skriving

Spørreskjemaet splittet også begrepet «fag- og yrkesrettede tekster» i fem ulike former studentene angir hvor ofte de skrev hver av disse tekstene i en gjennomsnittlig uke.

Tabell 8. Oversikt over hvor ofte studentene skriver fag- og yrkesrettede tekster i løpet av gjennomsnittlig uke

Teksttype	Gjennomsnitt antall ganger pr uke	Standard avvik
Formelle brev (i jobb-sammenheng)	2,4	1,8
Epost (i jobb-sammenheng)	3,4	2,4
I sosiale medier	3,0	2,2
Fagtekster relatert til utdanning	4,2	2,2
Fagtekster relatert til yrkesliv	2,9	2,1

Tabell 8 viser hvor ofte studentene angir at de skriver ulike fag- og yrkesrettede tekster. Hyppigst forekommer epostskrivning i jobbsammenheng og fagtekster relatert til utdanning. Formelle brev i jobbsammenheng og fagtekster relatert til yrkeslivet skrives det færrest av selv om gjennomsnittsskåren ikke avviker så mye. Standardavviket er også her relativt høyt noe som kan indikere at det er relativt stor variasjon med hensyn til antall skrivehendelser blant deltakerne i undersøkelsen.

## Forsknings spørsmål 2. Hvilke skriveerfaringer har yrkesfaglærerstudentene fra tidligere utdanning?

I denne delen av resultatpresentasjonen vises det hvordan studentene skårer sine tidligere erfaringer med skriving og i hvilken grad de liker å skrive på en skala fra 1-7 der 1 betyr «helt uenig» og 7 betyr «helt enig».

Tabell 9. Oversikt over i hvilken grad studentene har gode skriveerfaringer fra grunn- og videregående skole og om de liker å skrive

Skriveerfaringer	Gjennomsnitt på en skala fra 1-7 der 1 betyr «Helt uenig» og 7 betyr «Helt enig».	Standard avvik
Jeg har gode erfaringer med skriving fra grunnskole og videregående skole	4,0	1,6
Jeg liker å skrive	4,2	1,7

Tabell 9 viser at studentene skårer omtrent midt på en skala fra 1-7 når det gjelder deres erfaringer med skriving i tidligere skolegang. Det samme gjelder deres holdning til det å skrive generelt.

Tabell 9. Oversikt over i hvilken grad studentene har gode skriveerfaringer og om de liker å skrive fordelt på studentenes tidligere utdanning.

Skriveerfaringer	Gjennomsnitt på en skala fra 1-7 der 1 betyr «Helt uenig» og 7 betyr «Helt enig».		
	Yrkesfaglig utdanningsprogram (yrkesfaglig) med fag- og/eller svennebrev	Både yrkesfaglig- og generell studiekompetanse	Videreutdanning ut over videregående skoles nivå
Jeg har gode erfaringer med skriving fra grunnskole og videregående skole	3,8	4,1	4,2
Jeg liker å skrive	4,4	4,5	4,5
Gjennomsnitt	4,1	4,3	4,4

Tabell 10 viser at studentenes erfaringer knyttet til skriving ligger i spennet mellom 3,8 og 4,5 og varierer noe mellom hvilke utdanning de har gjennomført før de startet yrkesfaglærerutdanningen. Studenter med lavest positive erfaringer med skriving er dem som kun har gjennomført yrkesfaglig utdanningsprogram. Studenter som har gjennomført utdanning ut over videregående skoles nivå har mer positive erfaringer med skriving. Selv om forskjellene er relativt små kan resultatene tyde på at økt utdanning bidrar til en mer positiv holdning til det å skrive.

### Forskningsspørsmål 3. Hvilke skriveferdigheter blir undervist i yrkesfaglærerutdanningen?

I denne delen vises det hvilke skriveferdigheter studentene angir at faglærere har undervist, eller tematisert, i yrkesfaglærerutdanningen. Spørreskjemaet var delt i tre kategorier der deltakerne kunne svare enten «Ja», «Nei» eller «Usikker». Andelen som svarte «Ja» er presentert i tabell 10 og 11.

Tabell 10. Oversikt over hvilke skrivetemaer studentene angir at faglærere har undervist i yrkesfaglærerutdanningen

Skrivetemaer	Prosentandel Ja-svar
Min/e faglærer/e har undervist i: ... hvordan jeg kan skrive ulike typer fagtekster	49,4
... hvordan jeg skal strukturere ulike type fagtekster	50,7
... hvordan jeg skal skrive gode setninger	19,2
... hvordan jeg skal markere avsnitt	21,6
... hvorfor en fagtekst skal ha avsnitt	24,4
... presis bruk av ord og faguttrykk	30,4
... hvordan jeg skal begrunne eller utdype faglige påstander	53,5
... hvordan jeg skal sitere fra kildereferanser i en fagtekst	79,8
... hvordan jeg skal utforme litteratur-/ referanseliste til en fagtekst	75,7

Tabell 10 viser hvilke skrivetemaer studentene angir at faglærerne i yrkesfaglærerutdanningen har undervist gjennom studietiden. Basert på hva studentene oppgir synes det klart at mest vekt legges på hvordan det skal siteres fra kildereferanser og utforme litteraturlister. Noe lavere vekt er lagt på hvordan fagtekster skal struktureres og påstander begrunnes. Lavest vekt er lagt på mer skrivetekniske ferdigheter som det å skrive gode setninger, markere avsnitt og bruke presise ord og faguttrykk.

Tabell 11. Oversikt over hvilke skrivetemaer studentene angir at faglærere har undervist i ulike studieår

Skrivetemaer	Prosentandel Ja-svar		
	1. studieår	2. studieår	3. studieår
Min/e faglærer/e har undervist i: ... hvordan jeg kan skrive ulike typer fagtekster	20,0	15,3	13,5
... hvordan jeg skal strukturere ulike type fagtekster	22,5	13,6	14,2
... hvordan jeg skal skrive gode setninger	6,5	8,2	4,7
... hvordan jeg skal markere avsnitt	11,9	5,4	4,8
... hvorfor en fagtekst skal ha avsnitt	11,2	9,8	3,5
... presis bruk av ord og faguttrykk	14,5	7,8	7,8
... hvordan jeg skal begrunne eller utdype faglige påstander	23,5	16,5	12,9
... hvordan jeg skal sitere fra kilde-referanser i en fagtekst	40,2	24,3	15,4
... hvordan jeg skal utforme litteratur-referanseliste til en fagtekst	37,9	21,9	16,0

Tabell 11 viser at prosentandelen av ja-svar er jevnt over er relativt lav, men det kan synes som det er en tendens til at de fleste skrivetemaene blir sterkest vektlagt i det første studieåret.

**Tabell 12. Oversikt over hvilke yrkesrettede skriveferdigheter studentene angir at faglærerne har tematisert i yrkesfaglærerutdanningen**

Skrivetemaer	Gjennomsnitt på en skala fra 1-7 der 1 betyr «Helt uenig» og 7 betyr «Helt enig».	Standard avvik
Faglærer/e har tematisert: ... krav til skrivekompetanse i mitt fagområde for elever i fag- og yrkesopplæringen	4,5	1,7
... hvordan skriftlige ferdigheter skal integreres i yrkeskunnskapen for elever i fag- og yrkesopplæringen	4,7	1,6
... hvilke fagtekster elever i fag- og yrkesopplæringen skal skrive innenfor sitt fagområde-fremtidige yrke	4,0	1,6
... hvilke språklige krav jeg som framtidig yrkesfaglærer bør stille til elevenes skrivning i fag- og yrkesopplæringen	3,7	1,7
... at skrivning i fag- og yrkesopplæringen også må rettes mot elevenes framtidige møte med kunder/klienter/ pasienter, etc.	4,3	1,8
... de grunnleggende ferdighetene i videregående skoles læreplanene	5,9	1,5

Tabell 12 viser hvilke yrkesrettede skriveferdigheter studentene angir faglærerne i yrkesfaglærerutdanningen har tematisert. Størst vekt virker å ha vært lagt på de grunnleggende ferdighetene som blir presentert i læreplanene for både Vg1, Vg2 og Vg3 i hvert av utdanningsprogrammene i den videregående skolen. Her er gjennomsnittsskåren 5,9 med lavest standard avvik. Majoriteten av skriveemaene får gjennomsnittsskårer mellom 4, 0 og 4,7. Lavest vekt mener studentene det er lagt på hvilke språklige krav de bør stille til elevenes skrivning i fag- og yrkesopplæringen som framtidig yrkesfaglærere med en skåre på 3,9. Dette er under midtpunktet på skalaen fra 1-7.

#### **Forskningsspørsmål 4. Hvilke språklige tilbakemelding er gitt av faglærere på studentenes fagtekster?**

Gjennom de tre studieårene i yrkesfaglærerutdanningen skriver studentene en mengde fagtekster der de får tilbakemelding og veiledning fra faglærere. I denne delen vises det hvor mange studenter som svarer «Ja» på spørsmål om de har fått ulike former for tilbakemeldinger fra faglærere.

**Tabell 13. Oversikt over hvilke former for tilbakemeldinger studentene angir at faglærerne har gitt på fagtekster i yrkesfaglærerutdanningen**

Skrivetemaer	Prosentandel Ja-svar
Faglærer/e har kommentert: ... hovedstrukturen i mine fagtekster	69,6
... hvordan jeg markerer avsnitt i mine fagtekster	20,4
... setningene i mine fagtekster	36,3
... bruk av ord og faguttrykk i mine fagtekster	42,6
... feil i rettskrivingen	13,0
... måten jeg siterer og bruker referanser i mine fagtekster	69,4
... referanse-/litteraturlista i mine fagtekster	68,0
Faglærer/e har IKKE kommentert språklige forhold i mine fagtekster	30,4

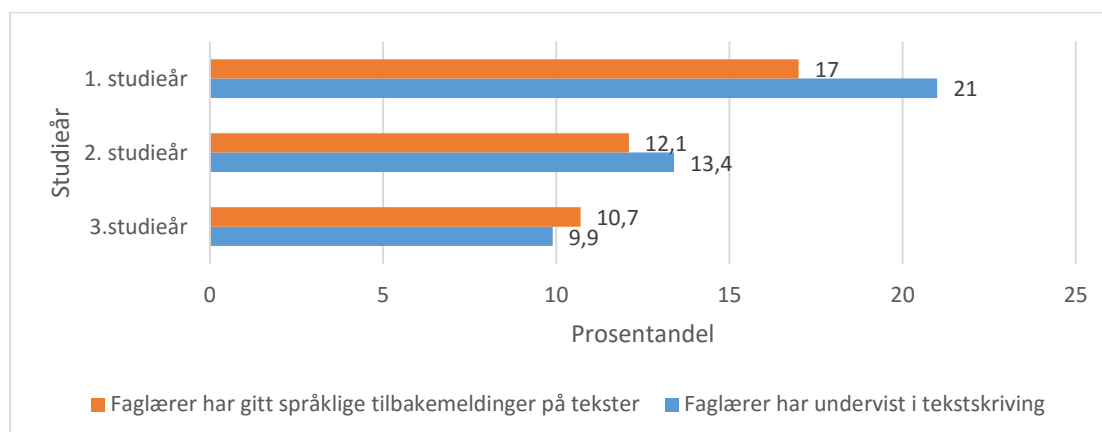
Tabell 13 viser hvilke former for tilbakemeldinger studentene angir at de har fått på sine fagtekster. Tabellen viser at det er lagt størst vekt på tilbakemeldinger knyttet til hovedstruktur, sitering og oppsett av referanseliste. Rettskriving og hvordan avsnitt skal markeres er ikke kommentert i noen særlig grad. Litt over 30 % av studentene angir også at de ikke har fått noen språklige tilbakemeldinger på sine fagtekster.

Tabell 14. Oversikt over hvilke former for tilbakemeldinger studentene angir at faglærere har gitt i ulike studieår

Skrivetemaer	Prosentandel Ja-svar		
	1. studieår	2. studieår	3. studieår
Faglærer/e har kommentert: ... hoved-strukturen i mine fagtekster	29,6	24,3	15,4
... hvordan jeg markerer avsnitt i mine fagtekster	11,4	5,4	3,6
... setningene i mine fagtekster	15,1	11,4	9,6
... bruk av ord og faguttrykk i mine fagtekster	15,6	12,0	14,4
... feil i rett-skrivingen	5,4	4,2	3,8
... måten jeg siterer og bruker referanser i mine fagtekster	28,6	23,8	16,7
... referanse-litteratur-lista i mine fagtekster	28,7	21,6	18,0
Faglærer/e har IKKE kommentert språklige forhold i mine fagtekster	14,5	6,6	9,0

Tabell 14 viser hvilke språklige tilbakemeldinger studentene i ulike studieår oppgir å ha mottatt på sine fagtekster. Hovedtendensen i denne tabellen virker å være at de fleste formene for tilbakemeldinger forekommer hyppigst i det første studieåret for så å avta etter hvert.

Figur 1. Oversikt over hvor prosentandelen av studentene som svarer «JA» på spørsmål om faglærer har undervist i skrijving eller gitt tilbakemelding på fagtekster



Figur 1 er en oppsummering av tabell 10, 11, 13 og 14 og viser hvor stor andel av studentene som svarer ja på ulike spørsmål om faglærere underviser, og gir tilbakemelding på, skrijving i yrkesfaglærerutdanningen. Figuren viser at den samlede undervisningen om skrijving, og tilbakemelding på studentens fagtekster, reduseres gjennom studietiden. En annen tendens er at tilbakemeldinger på tekster erstatter undervisning om skrijving i det tredje studieåret.

## Forskningsspørsmål 5. Hvordan vurderer yrkesfaglærerstudentene yrkesrettet skrivning i yrkesfaglærerutdanningen?

I denne delen presenteres resultatene av undersøkelsens kartlegging av hvordan studentene vurderer relevansen av yrkesrettet skrivning for senere arbeid som yrkesfaglærer

Tabell 15. Oversikt over i hvilken grad studentene vurderer egen skrivekompetanse som viktig for fremtidig yrkesfaglærerarbeid

Viktigheten av skrivekompetanse	Gjennomsnitt på en skala fra 1-7 der 1 betyr «Helt uenig» og 7 betyr «Helt enig».	Standard avvik
Det er viktig å ha skrivekompetanse i yrker innenfor mitt utdannings-program	5,8	1,4
Det er relevant for meg som fremtidig yrkesfaglærer å beherske fagskriving	6,0	1,3
Det er relevant for meg som yrkesfaglærer å kunne undervise yrkesfagelever i å skrive tekster rettet mot deres yrkesoppgaver i arbeid	6,0	1,3

Tabell 15 viser relativt høye skårer på en skala fra 1-7 og et lavt standardavvik. Variasjonen er også relativt liten fra en gjennomsnittsskåre fra 5,5 til 6,0 på spørsmål om hvordan studentene vurderer hvor relevant det er å ha skrivekompetanse for senere arbeid som yrkesfaglærer.

Tabell 16. Oversikt over i hvilken grad studentene vurderer egen skrivekompetanse som viktig for fremtidig yrkesfaglærerarbeid i ulike studieår

Viktigheten av skrivekompetanse	Gjennomsnitt på en skala fra 1-7 der 1 betyr «Helt uenig» og 7 betyr «Helt enig».		
	1. studieår	2. studieår	3. studieår
Det er viktig å ha skrivekompetanse i yrker innenfor mitt utdannings-program	5,7	5,6	6,2
Det er relevant for meg som fremtidig yrkesfaglærer å beherske fagskriving	6,0	5,9	6,3
Det er relevant for meg som yrkesfaglærer å kunne undervise yrkesfagelever i å skrive tekster rettet mot deres yrkesoppgaver i arbeid	5,9	5,8	6,4
Gjennomsnitt	5,9	5,8	6,3

Tabell 16 viser en tydelig tendens til at gjennomsnittsskårene varierer i takt gjennom studietiden. Det kan synes som om studentene er mer overbevist om relevansen av skriveferdigheter i første studieår enn i andre, men at de i det tredje studieåret er blitt enda sikrere på at skrivekompetanse er viktig for fremtidig yrkesfaglærerarbeid.

## Forskningsspørsmål 6. Hvordan vurderer yrkesfaglærerstudenter egen utvikling av skrivekompetanse gjennom yrkesfaglærerutdanningen?

Skrivekompetanse deler vi i tre deler: Generelle skriveferdigheter, faglige skriveferdigheter og skrivetrygghet.

### Generelle skriveferdigheter

Studentenes vurdering av egne generelle skriveferdigheter er basert på 10 delspørsmål i spørreskjemaet

Tabell 17. Oversikt over hvordan studentenes vurderer egne generelle skriveferdigheter.

Generelle skriveferdigheter	Gjennomsnitt på en skala fra 1-7 der 1 betyr «Helt uenig» og 7 betyr «Helt enig».	Standard avvik
Jeg er aldri i tvil om hvordan ord skrives	4,0	1,9
Jeg passer alltid på å variere ordbruken i en tekst	4,8	1,5
Jeg passer alltid på å skrive varierte setninger	4,8	1,5
Jeg passer alltid på at setningene henger sammen	4,9	1,5
Jeg har kunnskap om kommareglene i norsk	4,6	1,6
Jeg passer alltid på hvorfor jeg setter avsnitt i en tekst	4,6	1,5
Jeg passer alltid på å ha en god struktur i teksten jeg skriver	4,7	1,4
Jeg er alltid bevisst på hvordan jeg innleder en tekst	4,6	1,4
Jeg er alltid bevisst på hvordan jeg avslutter en tekst	4,6	1,4
Jeg er alltid bevisst på hvem jeg skriver til	5,3	1,5
Gjennomsnitt	4,7	1,5

Tabell 17 viser hvordan studentene vurderer egne generelle skriveferdigheter som noe over middels på en skala fra 1-7. Med ett unntak ligger gjennomsnittsskårene på 4-tallet. Studentene skårer høyest på spørsmålet om de er bevisst på hvem de skriver til og lavest på hvordan ord skal skrives, men det er relativt små variasjoner.

Tabell 18. Oversikt over hvordan studentenes vurderer egne generelle skriveferdigheter i ulike studieår.

Generelle skriveferdigheter	Gjennomsnitt på en skala fra 1-7 der 1 betyr «Helt uenig» og 7 betyr «Helt enig».		
	1. studieår	2. studieår	3. studieår
Jeg er aldri i tvil om hvordan ord skrives	3,7	4,1	4,6
Jeg passer alltid på å variere ordbruken i en tekst	4,6	4,9	5,3
Jeg passer alltid på å skrive varierte setninger	4,7	4,8	5,1
Jeg passer alltid på at setningene henger sammen	4,9	4,9	5,1



Jeg har kunnskap om kommareglene i norsk	4,4	4,5	5,0
Jeg passer alltid på hvorfor jeg setter avsnitt i en tekst	4,4	4,5	5,0
Jeg passer alltid på å ha en god struktur i teksten jeg skriver	4,5	4,8	5,0
Jeg er alltid bevisst på hvordan jeg innleder en tekst	4,5	4,5	4,9
Jeg er alltid bevisst på hvordan jeg avslutter en tekst	4,5	4,6	5,0
Jeg er alltid bevisst på hvem jeg skriver til	5,1	5,3	5,5
Gjennomsnitt	4,5	4,7	5,1

Tabell 18 viser med to unntak at studentene blir sikrere på sine generelle skriveferdigheter gjennom studietiden selv om endringene er relativt moderate. Sterkest utvikling gjennom studietiden knytter studentene til spørsmålene om hvordan ord skal skrives (+0,9 i gjennomsnittsskåre) og det å variere ordbruken i tekster (+0,7 i gjennomsnittsskåre).

### Faglige skriveferdigheter

Studentenes vurdering av egne faglige skriveferdigheter er basert på 9 delspørsmål i spørreskjemaet

Tabell 19. Oversikt over hvordan studentene vurderer egne faglige skriveferdigheter.

Faglige skriveferdigheter	Gjennomsnitt på en skala fra 1-7 der 1 betyr «Helt uenig» og 7 betyr «Helt enig».	Standard avvik
Jeg bruker alltid presis fag-terminologi	4,4	1,2
Jeg gir alltid en presis forklaring på fagbegreper	4,2	1,2
Jeg unngår alltid å skrive påstander i en fagtekst	4,2	1,5
Jeg gir alltid faglige begrunnelser eller utdypinger til faglige påstander	4,4	1,4
Jeg følger sjangerkriterier for loggskrivning	3,6	1,4
Jeg følger sjangerkriterier for artikkelskriving	3,5	1,5
Jeg følger sjangerkriterier for rapportskrivning	4,0	1,4
Jeg siterer og bruker referanser korrekt i fagtekster	4,8	1,5
Jeg utformer referanseliste korrekt i fagtekster	5,0	1,4
Gjennomsnitt	4,2	1,4

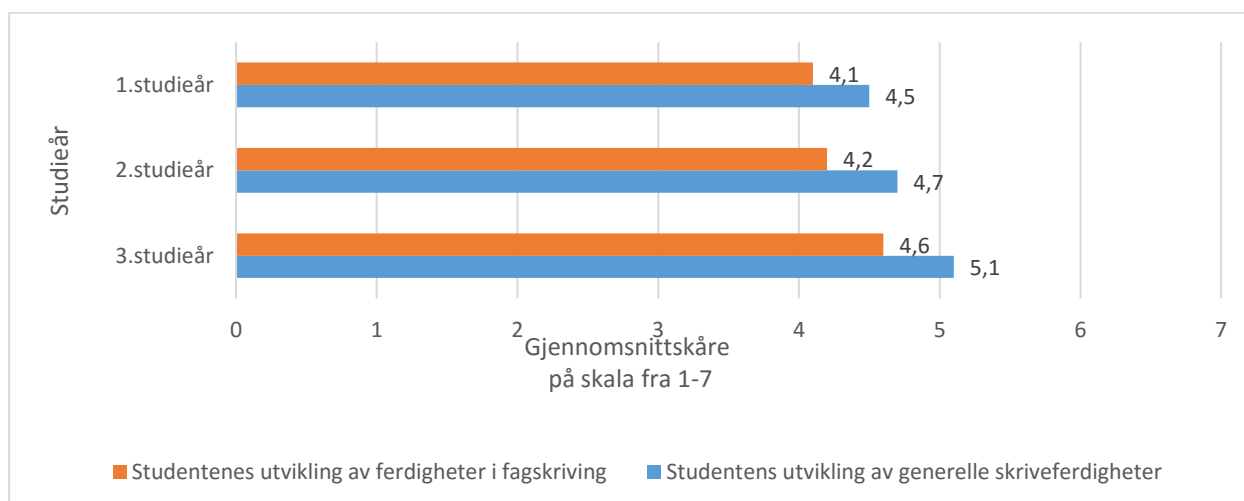
Tabell 19 viser hvordan studentene vurderer egne faglige skriveferdigheter. Det totale gjennomsnittet er noe lavere enn hvordan de vurderte sine *generelle* skriveferdigheter. Studentene vurderer ferdigheter knyttet til bruk av referanser og det å sette opp referanseliste høyest mens de skårer lavest på det å følge sjangerkriterier for logg- og artikkelskriving.

Tabell 20. Oversikt over hvordan studentenes vurderer egne faglige skriveferdigheter i ulike studieår.

Generelle skriveferdigheter	Gjennomsnitt på en skala fra 1-7 der 1 betyr «Helt uenig» og 7 betyr «Helt enig».		
	1. studieår	2. studieår	3. studieår
Jeg bruker alltid presis fag-terminologi	4,3	4,3	4,4
Jeg gir alltid en presis forklaring på fagbegreper	4,1	4,1	4,3
Jeg unngår alltid å skrive påstander i en fagtekst	4,1	4,3	4,6
Jeg gir alltid faglige begrunnelser eller utdypinger til faglige påstander	4,2	4,2	4,9
Jeg følger sjangerkriterier for loggskrivning	3,4	3,6	3,9
Jeg følger sjangerkriterier for artikkel-skriving	3,4	3,4	4,1
Jeg følger sjangerkriterier for rapport-skriving	3,8	4,0	4,3
Jeg siterer og bruker referanser korrekt i fagtekster	4,5	4,9	5,5
Jeg utformer referanseliste korrekt i fagtekster	4,7	5,2	5,5
Gjennomsnitt	4,1	4,2	4,6

Tabell 20 viser i hovedtrekk at studentene blir sikrere på sine faglige skriveferdigheter gjennom studietiden. Størst utvikling i gjennomsnittsskåren er knyttet til det å sitere og referere i fagtekster (+1,0 i gjennomsnittsskåre) og sette opp korrekte referanselister (+0,8 i gjennomsnittsskåre). Studentene er også blitt markert sikrere med hensyn til å følge sjangerkriterier for artikkelskriving og utdype faglige påstander (+0,7 i gjennomsnittsskåre).

Figur 2. Oversikt over hvordan studentenes vurderer egen utvikling av skrivekompetanse gjennom studietiden.



Figur 2 er en oppsummering av tabell 18 og 20 og viser hvordan studentene vurderer sine skriveferdigheter på en skala fra 1-7 der 7 er best. Selv om gjennomsnittsskårene er noe høyere for utviklingen av generelle skriveferdigheter enn for ferdigheter i fagskriving viser figuren viser at begge deler utvikler seg positivt gjennom studietiden.

## Skrivetrygghet

Studentenes vurdering av egen skrivetrygghet er basert på 3 delspørsmål i spørreskjemaet

Tabell 21. Oversikt over hvordan studentene vurderer egen skrivetrygghet

Skrivetrygghet	Gjennomsnitt på en skala fra 1-7 der 1 betyr «Helt uenig» og 7 betyr «Helt enig».	Standard avvik
Jeg er trygg på at jeg skriver godt	4,2	1,6
Jeg har blitt en bedre skriver	5,8	1,4
Jeg er trygg på at når jeg blir yrkesfaglærer, kan jeg legge til rette for elevenes fagskriving	5,5	1,4

Tabell 21 viser hvor trygge studentene er på egen skiving og at de kan legge til rette for elevenes fagskriving når de blir yrkesfaglærere. Tabellen viser at studentene opplever å ha blitt bedre skrivere, men er likevel ikke sikre på at de skriver godt. Her skiller det 1,6 skårepoeng. Studentene er imidlertid relativt sikre på at de kan legge til rette for elevenes fagskriving når de blir yrkesfaglærere.

Tabell 22. Oversikt over hvordan studentene vurderer egen skrivetrygghet i ulike studieår

Skrivetrygghet gjennom studietiden	Gjennomsnitt på en skala fra 1-7 der 1 betyr «Helt uenig» og 7 betyr «Helt enig».		
	1. studieår	2. studieår	3. studieår
Jeg er trygg på at jeg skriver godt	4,1	4,2	4,4
Jeg har blitt en bedre skriver	5,5	6,1	6,3
Jeg er trygg på at når jeg blir yrkesfaglærer, kan jeg legge til rette for elevenes fagskriving	5,5	5,3	5,7
Gjennomsnitt	5,0	5,2	5,5

Tabell 22 viser relativt entydig at studentene gjennom studietiden mener de har blitt bedre skrivere og at de kan legge bedre til rette for elevenes fagskriving når de blir yrkesfaglærere.

## Kommentarer til resultatene

På spørsmål om hva studentene skriver i yrkesfaglærerutdanningen, viser resultatene at de i hovedsak skriver tekster i sosiale medier, notater til seg selv, fagtekster i utdanning og jobbrelaterte eposter. Det er vanskelig å tolke resultatene i forhold til om omfanget av skriving er stort eller lite i seg selv, men et relativt stort standard avvik indikerer at skriving varierer en god del blant studentene som besvarte spørreundersøkelsen.

Når det gjelder tidligere skriveerfaringer og om studentene liker å skrive, viser resultatene en middels gjennomsnittsskåre. Resultatene indikerer at tidligere utdanning spiller en viss rolle. Studenter med generell studiekompetanse og som har gjennomført utdanning ut over videregående skoles nivå, skårer jevnt høyere enn studenter som kun har gjennomført yrkesfaglig utdanning. Resultatene viser samtidig at studentenes skårer tidligere erfaringer med skriving lavere enn deres nåværende holdning til det å skrive. Det kan bety at studentene med dårlige skriveerfaringer gjør positive erfaringer i yrkesfaglærerutdanningen.

Resultatene viser videre at studentene ikke er helt samstemte når det gjelder deres oppfatning av om, og hva, faglærere har *undervist* om skriving. Analyser av datamaterialet har vist at oppfatningen av hva, og hvor mye, faglærere har undervist i skriving varierer innad i de enkelte klassene i hver av yrkesfaglærerutdanningene. Resultatene i denne delen bør tolkes litt varsomt siden det kan synes litt underlig at noen studenter i en klasse mener at det er undervist om skriving, mens andre ikke gjør det. Når det er sagt kan resultatene tyde på at faglærere legger størst vekt på undervisning om faglige skriveteknikker som utdyping av påstander, bruk av referanser, oppsett av kildelister, sjangerforståelse og struktur i fagtekster. Det gjennomføres mest undervisning om skriving i det første studieåret og trappes deretter ned i løpet av studietiden. Denne nedtrappingen skjer parallelt med at studentenes vurdering av egen skrivekompetanse øker.

De språklige tilbakemeldingene som blir gitt av faglærere på yrkesfaglærerstudentenes fagtekster fokuserer på mange av de samme elementene som undervisningen om skriving. Særlig vekt er det på utvikling av hovedstruktur, bruk av referanser og oppsett av kildelister i fagtekstene. Flest tilbakemeldinger blir gitt i det første studieåret og på samme måte som undervisningen om skriving, reduseres også hyppigheten av språklige tilbakemeldinger på studentenes fagtekster. Denne nedtrappingen skjer parallelt med at studentenes vurdering av egen skrivekompetanse øker. At 30 % av respondentene melder at faglærer *ikke* har gitt tilbakemeldinger på fagtekster i løpet av studietiden kan

enten bety at ikke alle faglærere gir tilbakemeldinger, eller også at studentene skriver så godt at det ikke er nødvendig.

På spørsmål om studentene opplever skrivetrening som relevant for fremtidig arbeid som yrkesfaglærer, vurderer studentene relevansen som høy. De er samtidig relativt trygge på at de kan legge til rette for elevenes fagskriving når de blir yrkesfaglærere. Det er en entydig økning i denne positive vurderingen gjennom studietiden.

Studentene som deltar i undersøkelsen gir også uttrykk for en positiv utvikling av både generelle og faglige skriveferdigheter gjennom studietiden. De generelle skriveferdighetene vurderes noe høyere enn de faglige. Studentene opplever seg entydig som bedre skrivere ved avslutningen av studiet, enn det de gjør i det første studieåret.

## Oppsummering og konklusjon

Formålet med undersøkelsen var å utvikle ny kunnskap om ulike aspekter ved *skrivning* i yrkesfaglærerutdanningen ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Skrivning er en viktig del av utdanningen. Ikke bare fordi skrivning er et læringsverktøy for studentenes egen læring, men også fordi de som yrkesfaglærere skal legge til rette for elevers fagskriving i den videregående skolen senere.

Resultatene av undersøkelsen viser at studentenes vurdering av egne skriveferdigheter utvikler seg positivt gjennom studietiden. Studentene uttrykker også at skrivetrening har stor relevans for deres senere arbeid som yrkesfaglærere. De opplever seg som bedre skrivere og er i tillegg relativt trygge på at de kan legge til rette for elevers fagskriving.

Når det gjelder undervisning om skrivning og språklige tilbakemeldinger på studentenes fagtekster, viser resultatene at faglærere i hovedsak legger vekt på fagelementer og mindre vekt på generelle skriveferdigheter. Resultatene viser videre at både undervisning om skrivning og tilbakemeldinger på studentenes fagtekster er hyppigst i begynnelsen av studietiden og reduseres deretter i takt med at studentenes vurdering av egen skrivekompetanse øker.

Basert på resultatene av undersøkelsen kan det likevel gjøres forbedringer i skrivetreningen. At for eksempel 30 % av studentene oppgir at de ikke har fått språklige tilbakemeldinger på fagtekster kan problematiseres, men er likevel et signal til faglærerne ved yrkesfaglærerutdanningen om at de kan gjøre tilbakemeldingene tydeligere. Også det å undervise om skrivning bør gjøres tydeligere all den tid ikke alle

studentene i en klasse opplever at det har vært undervist om skriving, selv om den samme undervisningen er gjennomført for alle studentene i klassen.

## Litteraturliste

- Evensen, L. S. (2006). Hvordan ser vi på utvikling av skrivekompetanse? Som stadier, som sprang, som orkestrering?. I S. Matre (Red). *Utfordringer for skriveopplæring og skriveforskning i dag* (s. 14-23). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag 14-23.
- Goodwyn, A. and K. Findlay (2003). *Shaping literacy in the secondary school: policy, practice and agency in the age of The National Literacy Strategy*. British Journal of Educational Studies, 51 (1), 20-35.
- Hertzberg, F. (2006). Skrivekompetanse på tvers av fag. I E. T. Elstad (Red). *Læringsstrategier: Søkelys på lærerens praksis* (s. 111-126). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2004). *Dette er Kunnskapsløftet. Kultur for læring*. Rundskriv F- 13/04. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra: [https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/ufd/rus/2004/0016/ddd/pdfv/226866-rundskriv\\_kunnskapsloftet.pdf](https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/ufd/rus/2004/0016/ddd/pdfv/226866-rundskriv_kunnskapsloftet.pdf)
- Kunnskapsdepartementet. (2013). *Forskrift til rammeplan for yrkesfaglærerutdanning*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/rammeplanen/yrkesfaglaererutdanning.pdf>
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Oslo: Abstrakt forlag.
- Karlsson, A.-M. (2006). *En arbeidsdag i skriftsamhället. Ett etnografisk perspektiv på skriftanvändning i vanliga yrken*. Sverige: Institutet för språk och folkminnen.
- Skjelbred, D. & A. Veum (2013). Innledning - Literacy i læringskontekster. I D. Skjelbred & A. Veum (Red). *Literacy i læringskontekster* (s. 11-25). Oslo: Cappelen Damm as
- Smidt, J. (2008). Skriving og skriveformål - barns og unges veier til ulike fag. I R. T. Lorentzen & J. Smidt (Red). *Å skrive i alle fag* (s. 22-36). Oslo: Universitetsforlaget.